

ภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พรรณพืชของชาวกะเหรี่ยงบ้านโป่งลึก-บางกลอย
อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

อภิชา อยู่สมบูรณ์¹

ธรรมบุญ เต็มไชย¹

สุรียนต์ โปธิบัณฑิต¹

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ ความเชื่อ และกรรมวิธีเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พรรณพืชของชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านโป่งลึกและบ้านบางกลอย ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งแต่เดิมเคยอาศัยอยู่ในป่าลึกบริเวณชายแดนไทย-พม่า ตามแนวเทือกเขาตะนาวศรี ภายในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ผลการศึกษาในปีที่ 1 พบพรรณไม้ที่มีการใช้ประโยชน์จำนวนอย่างน้อย 293 ชนิด เป็นชนิดที่ใช้เป็นยารักษาโรคหรือยาบำรุงร่างกาย 181 ชนิด ใช้เป็นอาหาร 121 ชนิด ใช้สอยในชีวิตประจำวัน 41 ชนิด ใช้ในพิธีกรรมและประเพณี 6 ชนิด ซึ่งบางชนิดสามารถใช้ประโยชน์ได้หลายประเภท

สำหรับพรรณไม้ที่น่าสนใจเป็นกรณีพิเศษ เช่น กลุ่มที่ใช้เป็นยาคุมกำเนิด กลุ่มที่ใช้เป็นยาฆ่าเชื้อราในนาข้าว กลุ่มที่ใช้เป็นยาแก้ไข้มาลาเลีย และกลุ่มที่ใช้เป็นยาถอนพิษงู

จากการศึกษายังพบอีกว่าพรรณไม้ที่มีการใช้ประโยชน์บางชนิดเป็นพรรณไม้หายาก และบางชนิดยังไม่มีการตั้งชื่อวิทยาศาสตร์ และประโยชน์ทางอ้อมจากการศึกษาครั้งนี้ได้มีส่วนช่วยในการเชื่อมต่อระหว่างอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและชุมชน และส่งเสริมให้ชุมชนเห็นคุณค่าและการอนุรักษ์พรรณพืชในป่า

คำสำคัญ : กะเหรี่ยง โป่งลึก บางกลอย การใช้ประโยชน์ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

¹ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 (บ้านโป่ง) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

คำนำ

คำว่า กะหรั่ง หรือ สะหรั่ง เป็นคำที่ใช้เรียกชนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับ ชาวกะเหรี่ยง โดยคำนี้จะใช้กันเฉพาะในแถบเพชรบุรีและราชบุรีเท่านั้น จนเป็นที่เข้าใจผิดกันว่าชาวกะหรั่ง คือ คนพื้นถิ่นที่อาศัยอยู่เฉพาะในแถบต้นน้ำเพชรบุรีและราชบุรีเท่านั้น แต่ความจริงแล้วชาวกะหรั่งนั้น คือ ชนเผ่าที่เรียกตนเองว่า จะกอร์ ซึ่งคนไทยออกเสียงเป็น สะกอ หรือซรงบางคนเรียก ยางขาว หรือยางดอย ชนกลุ่มนี้ส่วนมากมักพบทางภาคเหนือของประเทศไทยลงมาจนถึงจังหวัดตาก ชอบอาศัยอยู่ในป่าสูงตามเขตใกล้ภูเขาเล็ก ชำนาญในการล่าสัตว์ แกะรอย และหาของป่า ชาวกะหรั่งในเขตอำเภอแก่งกระจานมีจำนวนน้อยกว่า ชาวกะเหรี่ยงพม่า ซึ่งเป็นกะเหรี่ยงกลุ่มใหญ่ในภาคกลาง และแม้จะเป็นกลุ่มชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกันคนสองกลุ่มนี้ก็สื่อสารกันไม่ค่อยเข้าใจกันนัก เนื่องจากใช้ภาษาคำศัพท์แตกต่างกัน (สุตารา, 2547)

บ้านโป่งลึกและบ้านบางกลอย ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เป็นพื้นที่ที่ทางอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ได้ทำการจัดสรรพื้นที่ทำกินให้กับชาวไทยภูเขาเผ่ากะหรั่งที่อพยพลงมา จากพื้นที่สูงบริเวณต้นน้ำบางกลอยใกล้ชายแดนไทย-พม่า โดยหมู่บ้านบางกลอย มีจำนวนประชากร 71 หลังคาเรือน 437 คน หมู่บ้านโป่งลึกมีประชากร 65 หลังคาเรือน 354 คน (กองทุนสัตว์ป่าโลก และ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน, 2551) ซึ่งปัจจุบันทางอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานได้ส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม โดยมีจุดเด่นคือวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชนเผ่ากะหรั่ง แต่จากสภาพการณ์ปัจจุบันที่การพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เช่น สาธารณสุข การศึกษา อาชีพ และการเข้าถึงของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้วัฒนธรรมส่วนหนึ่งโดยเฉพาะที่เกิดกับชาวกะหรั่งรุ่นใหม่ได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปมาก และอาจทำให้ภูมิความรู้บางส่วนสูญหายไป

นอกจากนี้แล้วพื้นที่ทำกินและที่ตั้งของชุมชนกะหรั่งทั้งสองหมู่บ้านเป็นพื้นที่ต้นน้ำเพชรบุรี และอยู่ในใจกลางของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ในสภาพการณ์ปัจจุบันการอพยพหมู่บ้านลงมาจากพื้นที่ต้นน้ำนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก ดังนั้นหากจะให้พื้นที่ป่าผืนนี้เป็นมรดกโลกได้ แนวทางหนึ่งในการจัดการคือการทำให้ชัดเจนในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ วิธีหนึ่งที่น่าจะเป็นไปได้คือการทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของพืชพรรณไม้ในป่าและเกิดความภาคภูมิใจในองค์ความรู้ที่มี ในระยะยาวอาจมีการส่งเสริมอาชีพการผลิตสมุนไพรเพื่อการจำหน่าย โดยให้ชุมชนดำเนินการปลูกเองในหมู่บ้าน

ดังนั้น การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ด้านสมุนไพร และการใช้ประโยชน์พืชพรรณไม้จึงเป็นข้อมูลสำคัญที่อาจจะเป็นประโยชน์ในการนำไปขยายผลต่อไป และยังใช้ในการคัดเลือกชนิดพรรณไม้ที่จะส่งเสริมให้ชุมชนปลูกในพื้นที่ รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลสำหรับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในการท่องเที่ยว และสร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้แล้วกิจกรรมการสำรวจตามโครงการนี้ ยังได้เน้นถึงการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและหน่วยงานราชการด้วย

วัตถุประสงค์

1. ทราบข้อมูลความหลากหลายของพรรณพืชที่ชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ใช้ประโยชน์
2. ทราบประโยชน์ของพรรณไม้ซึ่งอาจจะรู้ถึงข้อมูลที่แปลกใหม่และเป็นประโยชน์ต่อวงการแพทย์
3. ใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมให้ชาวกะเหรี่ยงปลูกพืชสมุนไพรท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นรายได้ทดแทนการถางป่าและการล่าสัตว์ป่า

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

ได้แก่อุปกรณ์ในการเก็บตัวอย่างพรรณไม้ แบบบันทึกข้อมูล กล้องบันทึกภาพ และอุปกรณ์ในการเดินป่า

วิธีการ

สำรวจภาคสนาม ร่วมกับวิทยากรท้องถิ่นชาวกะเหรี่ยง ซึ่งมีความรู้ด้านสมุนไพรหรือพืชกินได้ โดยกิจกรรมการสำรวจประกอบด้วย

1. การสำรวจพืชพรรณในพื้นที่ป่าบริเวณรอบพื้นที่ทำกินของบ้านโป่งลึก-บางกลอย และขึ้นไปถึงต้นแม่น้ำบางกลอย และต้นแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งเคยเป็นที่อาศัยของชุมชนกะเหรี่ยงก่อนที่จะมีการอพยพลงมา รวมไปถึงพื้นที่ป่าที่เคยเป็นแหล่งเก็บหาของป่า
2. บันทึกรายละเอียดทางพฤกษศาสตร์ของพรรณไม้ที่วิทยากรระบุว่ามีการใช้ประโยชน์ พร้อมวิธีการใช้ประโยชน์ รวมทั้งการบันทึกภาพและเก็บตัวอย่าง และหากสามารถทดลองใช้หรือกินในขณะนั้นได้ก็ให้ทำการทดลองดูด้วย และบางชนิดจะมีการนำไปปลูกรวมแปลงเพื่อทดลองขยายพันธุ์ รวมทั้งทำการเก็บตัวอย่างเพื่อตรวจสอบชื่อวิทยาศาสตร์
3. เมื่อได้ชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชชนิดนั้นๆ แล้ว ทำการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับพืชชนิดนั้นเพิ่มเติมโดยการสอบถามจากกะเหรี่ยงรายอื่น และจากเอกสารอ้างอิง

ระยะเวลาและสถานที่ทำการศึกษา

ระยะเวลา

มกราคม – สิงหาคม 2551 (โครงการ 4 ปี ตั้งแต่ ตุลาคม 2550 – กันยายน 2554)

สถานที่ทำการศึกษา

พื้นที่ป่าบริเวณอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ที่เคยเป็นถิ่นอาศัยของชาวกะเหรี่ยงบ้านโป่งลึกและบ้านบางกลอย ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาในปีที่ 1 สํารวจพบพรรณไม้ที่มีการใช้ประโยชน์โดยชาวกะเหรี่ยงบ้านโป่งลึกและบ้านบางกลอย ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อย่างน้อย 293 ชนิด โดยแบ่งออกเป็นประเภทตามลักษณะการใช้ประโยชน์ ดังนี้

ประเภทใช้เป็นยา

พรรณพืชที่ใช้เป็นยาส่วนใหญ่เกิดจากการถ่ายทอดภายในครอบครัว จะไม่มีการสอนหรือถ่ายทอดให้แก่บุคคลภายนอกครอบครัว โดยเฉพาะการปรุงยาบางประเภทต้องอาศัยพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย สำหรับกลุ่มยาที่จำแนกได้ มีดังนี้

ยาแก้ไข้มาลาเรีย ส่วนใหญ่เป็นพรรณพืชที่มีรสขม เช่น ดิ่งหว้า (*Pteridrys symatica* C. Chr.) กฤษณา (*Aquilaria malaccensis* Lam.) ดีหมี (*Cleidion spiciflorum* (Burm.f.) Merr.) กอมขม (*Picrasma javanica* Blume) เป็นต้น

ยาถอนพิษงูและพิษสัตว์กัดต่อย เช่น ผักกะเหรี่ยง (*Gnetum gnemon* L.) พญานาคราช (*Davallia solida* (G.Forst) Sw.) ว่านงูควัก (*Drynaria sparsisora* (Desv.) S. Moore) ผักปึกไก่ (*Pyrrhosia nuda* (Giesenh.) Ching) กูดอ้อม (*Aglaomorpha coronans* (Wall. Ex Mett.) Copel.) กระปรอกเล็ก (*Drynaria rigidula* (Sw.) Bedd.) กระถิน (*Leucaena leucocephala* (Lam.) de Wit) อุตพิต (*Typhonium trilobatum* (L.) Schott)

ยาแก้ไข้ เช่น ฝนแสนห่า (*Cinnamomum bejolghota* (Buch.-Ham.) Sweet) ไข่น้ำ (*Vitex glabrata* R.Br.) เนระพูสีไทย (*Tacca chantrieri* Andre) ปลาไหลเผือก (*Eurycoma longifolia* Jack) บอระเพ็ด (*Tinospora crispa* (L.) Miers ex Hook.f. & Thomson.) สวอง (*Vitex limonifolia* Wall.) พรรณไม้ในสกุลราม (*Ardisia* sp.) เขียด (*Cinnamomum iners* Reinw. ex Blume) ดีหมี (*Cleidion spiciflorum* (Burm.f.) Merr.)

ยาคุมกำเนิดหรือยาที่ทำให้เป็นหมัน เช่น ว่านนางตัด (*Labisia pumila* (Blume) Fern.-Vill. & Naves) กาพุ่ม (*Uncaria cordata* (Lour.) Merr.) เขาควายแม่ว่อง (*Uncaria macrophylla* Wall.)

ยาบำรุงกำลัง เช่น แกแล (*Maclura cochinchinensis* (Lour.) Corner) ตองฟ้า (*Sumbaviopsis albicans* (Blume) J.J. Sm.) เครืองูเห่า (*Toddalia asiatica* (L.) Lam.) ว่านหางช้าง (*Grammatophyllum speciosum* Blume.) ยางนางตัน (*Cocculus laurifolius* DC.) เปล้าน้อย (*Croton* sp.) ชะเอม (*Myriopterion extensum* (Wihst) K.Schum) กำแพงเจ็ดชั้น (*Vetris* sp.) ข่าน้ำ (*Alpinia mutica* Roxb.) ขี้หนอนคาย (*Celtis tetrandra* Roxb.)

ยารักษาโรค เช่น ปลูกเติม (*Geostachys smitinandii* K.Larsen) ช้างงาเด็ยว (*Luvunga scandens* (Roxb.)) แกแล (*Maclura cochinchinensis* (Lour.) Corne) ปออีแก้ง (*Pterocymbium tinctorium* (Blanco) Merr.) ว่านหอมแดง (*Eleutherine americana* (Aubl.) Merr.) เตื่อเถาใบหอก (*Ficus sagittata* J.Konig ex Vahl) หลายชนิดในสกุลกระวาน (*Amomum* sp.) กำลิ่งหนุ่ฆมาน (*Clausena* sp.) เตื่อเถาใบใหญ่ (*Ficus punctata* Thunb.la L.)

ยาคำจัดศัตรูพืช เช่น เนียง (*Archidendron jiringa* (Jack) I.C. Nielsen) แลนบาน (*Canarium denticulatum* Blume) ช่อย (*Streblus asper* Lour.)

ยาลม เช่น จำปีดอย (*Magnolia gustavii* King) จำปีเพชร (*Magnolia mediocris*) จำปาหลวง (*Magnolia utilis*) พลุ (*Piper bettle* L.) กระวาน (*Amomum testaceum* Ridl.) ผักรด (*Erythralum scandens* Blume)

ยาแก้ปวดฟัน เช่น ยางน่อง (*Antiaris toxicaria* Lesch.) กระวาน (*Amomum testaceum* Ridl.) หางหมาจอก (*Uraria crinita* (L.) Desv. ex DC.)

ยารักษาแผลภายนอก เช่น สะบ้า (*Entada rheedii* Spreng.) สาบแรังสาบกา (*Ageratum conyzoides* Linn.) สาบเสือ (*Chromolaena odoratum* (L.) R.M.King & H.Rob) ส้านใหญ่ (*Dillenia obovata* (Blume) Hoogland) มะเมื่อย (*Gnetum cuspidatum* Blume) เลือดควาย (*Knema* sp.) เขื่อง (*Leea* sp.) ลิเกาใหญ่ (*Lygodium salicifolium* C.Presl) หวายตะมอย (*Pothos chinensis* (Raf.) Merr.) ต้างหลวง (*Trevesia palmata* (Roxb. ex Lindl.) Vis.) มะหาด (*Artocarpus lacucha* Roxb. Ex Buch.-ham)

ยาสำหรับสัตว์เลี้ยง เช่น พรรณไม้ทุกชนิดในสกุลการเวก (*Artabotris* sp.) บุษงาทอง (*Mitrella kentii* (Bl.) Miq) นมวัว (*Anomianthus dulcis* (Dunn) J.Sinclair) มะตาด (*Dillenia indica* L.) ยางนา (*Dipterocarpus alatus* Roxb.ex G.Don)

ประเภทใช้เป็นอาหาร

ได้แก่พืชจำพวกใช้กินส่วนต่างๆ หรือใช้ประกอบอาหาร เช่น มอกู้ (*Lepisanthes* sp.) อวบแดง (*Elatostema bulbiferum*) มะตาด (*Dillenia indica* L.) กล้วยหมู่มั่ง (*Uvaria grandiflora* Roxb. ex Hornem. var. *grandiflora*) หนามไข่ปู (*Rubus sorbifolius* Maxim.) ลิ้นจี่ป่า (*Litchi chinensis* Sonn.) เตื่อเถาใบใหญ่ (*Ficus punctata* Thunb.la L.) เตื่อเถาใบหอก (*Ficus sagittata* J.Konig ex Vahl) เหรียง (*Parkia timoriana* Merr.) ชี่ฝั้ง (*Chrysophyllum* sp.) ผักกูด (*Diplazium esculentum* (Retz.) Sw.) ปลูกส้ม (*Etilingera araneosa* (Bak.) R.M. Sm.) ผักเหมียง (*Gnetum gnemon* L.var. *tenerum* Markgr.) โคลงเคลง (*Melastoma malabathricum* L.subsp. *malabathricum*) ช่อย (*Streblus asper* Lour.) ข้าวเม่านก (*Tadehagi triquetrum* (L.) Ohashi) สั้งเค็รียด (*Aglaia odoratissima* Blume.) เร่ว (*Amomum dealbatum* Roxb.) มะไฟป่า (*Baccaurea parviflora* (Mull. Arg.) Mull.Ar) ช้างให้ (*Borassodendron machadonis* (Ridl.) Becc.) มะปริง (*Bouea oppositifolia* (Roxb.) Meisn.) ก่อหรั่ง (*Castanopsis armata* Spach) มะยมแก้ว (*Codonopsis parviflora* Wall. ex A. DC.) มันเส้า (*Dioscorea alata* L.) พระเจ้าห้าพระองค์ (*Dracontomelon dao* (Blanco) Merr. & Rolfe) กอมก้อลอดขอน (*Elatostema repens* (Lour.) Hallier f.) ชี่ง (*Ficus fistulosa* Reinw. ex Blume) ฆะฆวงชี่ง (*Garcinia* sp.) มะพุต (*Garcinia*

dulcis (Roxb.) Kurz) มะกลิ้ง (*Hodgsonia macrocarpa* (Blume) Cogn.var.*capniocarpa* (Ridl.) S.L.Tsai ex A.M.Lu & Z.Y.Zhang) มหาพรหม (*Mitrephora winitii* Craib) คอแลน (*Nephelium hypoleucum* Kurz) หนามไข่ปู (*Rubus sorbifolius* Maxim.) เป็นต้น

ประเภทใช้ในพิธีกรรมหรือประเพณี

ใช้ในพิธีกรรมหรือประเพณีของเผ่า มักเกี่ยวกับความเชื่อ หรือมีการกล่าวคาถากำกับ เช่น พญาไม้ (*Podocarpus nerifolius* D.Don) ขุนไม้ (*Nageia wallichiana* (C. Presl) Kuntze) พญาเท้าสะเอว (*Oxyceros bispinosus*) สาดแดง (*Phrynium pubinerve* Blum) เป็นต้น

ประเภทใช้ในชีวิตประจำวัน

- ใช้ในงานหัตถกรรมหรือใช้ในชีวิตประจำวัน ค้อ (*Livistona speciosa* Kurz) เตยเขา (*Pandanus unicornatus* H.St. John) หนามไข่ปู (*Rubus sorbifolius* Maxim.) เกย่านาง (*Tiliacora triandra* (Colebr.) Diels) หลังกีบ (*Arenga westerhoutii* Griff.) จิ้ง (*Rhapis siamensis* Hodel) เต็ม (*Bischofia javensis* Blume) หนุ่น (*Ceiba pentandra* (L.) Gaertn.) คลุ้ม (*Donax grandis* (Miq.) Ridl.) ระงดกล้วย (*Epipremnum giganteum* (Roxb.) Schott) ปอหนู (*Hibiscus macrophyllus* Roxb. ex Hornem.) สะบ้า (*Entada rheedii* Spreng.) ละหุ่งเครือ (*Byttneria andamanensis* Kurz) มะคำดีควาย (*Sapindus trifoliatus* DC.) เสม็ดแดง (*Syzygium gratum* (Wight) S.N.Mitra var.*gratum*) เปี้ยด (*Premna pyramidata* Wall.ex Schaur)

- ใช้เป็นวัสดุในการต้มเหล้า เช่น ชะเอม (*Myriopterion extensum* (Wihst) K.Schum) ยาสูบ (*Nicotiana tabacum* L.) พวงมรกต (*Ophiopogon marmoratus* Pierre ex L. Rodr.) โคลงเคลง (*Melastoma malabathricum* L.subsp. *malabathricum*) มะยมแก้ว (*Codonopsis parviflora* Wall. ex A. DC.) กระทุ้มบก (*Anthocephalus chinensis* (Lam)) ตะเคียนทอง (*Hopea odorata* Roxb.)

- ใช้ทำอุปกรณ์หรือวัสดุในการล่าสัตว์ เช่น สะแล (*Broussonetia kurzii* (Hook.f.) Comer) ลาย (*Microcos paniculata* L.) พลับพลา (*Microcos tomentosa* Sm.) ขนุนปาน (*Artocarpus rigidus* Blume subsp. *asperulus* Jarrett) คุย (*Willughbeia edulis* Roxb.) ยางนอง (*Antiaris toxicaria* Lesch.) ย่านมูรู (*Poikilospermum suaveolens* Merr.)

รายละเอียดของพรรณไม้แต่ละชนิด ชื่อเรียกเป็นภาษากะเหรี่ยง ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อสามัญ สรรพคุณและวิธีการใช้ แสดงดังตารางผนวกที่ 1

จากการศึกษายังพบอีกว่าในจำนวนนี้มีพรรณไม้บางชนิดเป็นชนิดที่หายาก เช่น จำปีดอย (*Magnolia gustavii* King) จำปีเพชร (*Magnolia mediocris*) ปุดเต็ม (*Geostachys smitinandii* K.Larsen) พืชเฉพาะถิ่นของไทย เช่น กวางตุ๊ก (*Naravelia laurifolia* Wall. ex Hook. F.& Thomson) มหาพรหม (*Mitrephora winitii* Craib) และบางชนิดคาดว่าเป็นชนิดใหม่ของโลก เช่น พรรณไม้ในสกุล *Hodgsonia* และหลายชนิดไม่เคยมีการกล่าวถึงเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางชีวภาพของพรรณพืชในพื้นที่ป่าแก่งกระจานด้วย

สรุปและวิจารณ์ผล

จากผลการศึกษา พบว่าความหลากหลายทางชนิดของพรรณไม้ที่ชาวกะเหรี่ยงบ้านโป่งลึกและบ้านบางกลอย ใช้ประโยชน์นั้นค่อนข้างสูงมาก ในการรายงานผลครั้งนี้เป็นเพียงการสำรวจในปีที่ 1 และยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ชาวกะเหรี่ยงเคยใช้เก็บหาของป่า ทั้งนี้เนื่องจากฤดูกาลที่แปรปรวนทำให้การวางแผนเข้าปฏิบัติงานในบางพื้นที่ไม่สามารถกระทำได้ นอกจากนี้ยังมีพรรณไม้อีกหลายชนิดที่ไม่สามารถเก็บตัวอย่างที่สมบูรณ์สำหรับการจำแนก ซึ่งในปีถัดไปก็จะมีการเปลี่ยนฤดูกาลในการเข้าไปเก็บตัวอย่างเหล่านี้

นอกจากนี้แล้วยังพบอีกว่า ความรู้อย่างนั้นจะห้ามสอนให้กับบุคคลที่ไม่ใช่ลูกหลานหรือเครือญาติที่สนิทกัน ด้วยเพราะมีความเชื่อว่าจะเป็นการผิดต่อครูที่สอนวิชา และปัญหาอีกประการหนึ่งคือเกี่ยวกับด้านภาษาของการสื่อสาร ในบางครั้งยากที่จะสะกดออกมาเป็นภาษาไทยได้

กิติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณพงษ์ศักดิ์ พลเสนา ดร.สมราน สุดดี คุณโสภณัสสา แสงฤทธิ์ ดร.วรดลย์ แจ่มจำรูญ และ ดร.ปิยะ เฉลิมกลิ่น ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการจำแนกพรรณไม้ทำให้ข้อมูลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สุดารรา สุจนายา. 2547. เพชรบุรี. สำนักพิมพ์สารคดี. กรุงเทพฯ 252 หน้า

กองทุนสัตว์ป่าโลก และ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน. 2551. การศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่า ของชุมชนบ้านบางกลอยและบ้านโป่งลึก. กองทุนสัตว์ป่าโลก (WWF) ประเทศไทย. 19 หน้า

ตารางผนวกที่ 1 รายชื่อพรรณไม้ที่ชาวกะเหรี่ยงบ้านโป่งลึก – บางกลอย ใช้ประโยชน์

ที่	ชื่อกะเหรี่ยง	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ/วิธีใช้
1	ทีชี	ส้มป่อย	<i>Acacia concinna</i> (Willd) DC.	ยอดอ่อนกินสด หรือนำไปประกอบอาหาร เช่น ต้ม แกง ใช้ผลและใบผสมเครื่องยาจีน เป็นยาระบาย
2	กลอกลี่	มะกล่ำต้น	<i>Adenantha pavonina</i> L.	ใช้เมล็ดทำเครื่องประดับ
3	ปะตวยซูโต	เฟินก้านดำ	<i>Adiantum philippense</i> L.	ยอดอ่อนกินสดได้
4	ซิบอก่อตาเอื่อ	มะค่าโมง	<i>Azelia xylocarpa</i> (Kurz) Craib	ใช้ใบอ่อน รับประทานแก้มกับน้ำพริก หรือต้มแกง รสชาติออกหวาน เมล็ดนำไปเผาไฟรับประทานได้
5	เนาะว่าคู	สาบแร้งสาบกา	<i>Ageratum conyzoides</i> Linn.	ใช้ใบชยี้ ผสมปูนเล็กน้อย รักษาแผลสด ใช้ใบต้มกับขมิ้น นำน้ำมาล้างแผล
6	ซิกูจี	สังกะโต้ง	<i>Aglaia lawii</i> (Wight) C.J.Saldanha ex Ramamoorthy	ผลสุกกินได้มีรสเปรี้ยว
7	ซิกูจิง	สังเครียด	<i>Aglaia odoratissima</i> Blume.	ผลสุกกินได้ คล้ายลองกอง
8	ลูติด่อ	กูดอ้อม	<i>Aglaomorpha coronans</i> (Wall. Ex Mett.) Copel.	หัวใช้แกงกินบำรุงน้ำมันในสตรี หรือใช้ฝนกับหินพอกแก้พิษงู
9	กะตุ้	บอนดำ	<i>Alocasia macrorrhizos</i> (L.) G.Don	ก้าน นำไปลอกเปลือก นำไปประกอบอาหารรับประทานได้
10	โปคี	ข่าน้ำ	<i>Alpinia mutica</i> Roxb.	ใช้ทำเครื่องยาเป็นยาตองเหล้า ผสมกับขาน 17 ชนิด มีฤทธิ์เป็นยาบำรุงกำลัง ลำต้นรับประทานสด หรือนำไปประกอบอาหารได้ผลสุกรับประทานได้ มีสีแดง รสหวาน
11	น้อ	พญาสัตบรรณ	<i>Alstonia scholaris</i> (L.) R.Br.	นำเปลือกมาต้มกินน้ำ แก้อาการไข้
12	ตะอู้ซู้	ซิงดำ	<i>Amomum</i> sp.	ใช้ทุกส่วนกินดิบ บำรุงร่างกาย แต่มีคาถาในการถอนต้น ใช้เป็นยาต่ออายุใช้ส่วนหัวตากแห้ง ดองกับเหล้าและน้ำผึ้ง (ผสมกับสมุนไพรร 7 ชนิด)
13	มะอี	มะอี	<i>Amomum villosum</i> Lour.	ผลแก่ผสมกับตัวยาคอื่นต้มกินน้ำเป็นยารักษาวัณโรค
14	โปเอ้าะ	เร่ว	<i>Amomum dealbatum</i> Roxb.	ลำต้น ช่อดอก กินเป็นผักจิ้มน้ำพริก ผลสุกกินได้ มีรสหวาน
15	ตะอี	เร่วยา	<i>Amomum</i> sp.	หัวใช้ตองเหล้า บำรุงร่างกาย ทำให้แก่ช้า
16	โปะจัวเคาะ (ดอกขาว)		<i>Amomum</i> sp.	หัวใช้ตองเหล้าต้มบำรุงร่างกาย
17	โปะจัวเคาะ (ชนิดดำ)		<i>Amomum</i> sp.	หัวใช้ตองเหล้าต้มบำรุงร่างกาย
18	โปะจัวเคาะ	-	<i>Amomum</i> sp.	หัวใช้ตองเหล้าต้มบำรุงกำลัง(ชนิดกบใบสีเขียวมีรอยต่าง ขาวคล้ายตาข่าย)
19	โปะกะวา	กระวาน	<i>Amomum testaceum</i> Ridl.	ผลเป็นยาขับลม อมแก้ปวดฟันผลมีกลิ่นหอม นำมาผสมกับยาสีฟันดอกบัวคู่ เมล็ดเคี้ยวให้ละเอียดแก้ปวดฟัน
20	ตีโพตี	บุกเกลี้ยง	<i>Amorphophallus bulbifer</i> (Roxb.) Blume	ลำต้นใช้แกงส้ม
21	ชะมีโปะ	เถาส้มกุ้ง	<i>Ampelocissus martinii</i> Planch.	เถาใช้ต้มกินน้ำให้สตรีอยู่ไฟหลังคลอดกินเป็นยาบำรุงผู้ชายกินได้แต่ไม่นิยม

ที่	ชื่อกะหรวง	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ/วิธีใช้
22	ชิลิป	ขมิ้นเครือ	<i>Anamirta</i> sp.	เถาหรือหัวใช้ต้มกินน้ำแก้ไอ
23	ชิลิกลิฐู	ค้อนหมาแดง	<i>Ancistrocladus tectorius</i> (Lour.) Merr.	ใช้รากดองกับเหล้า กินบำรุงกำลัง แก้ปวดเอว
24	ปะต๋วยตาก	เฟิร์นกีบแรด	<i>Angiopteris evecta</i> (G.Forst.) Hoffm.	ส่วนหัวคล้ายกีบใช้ดองเหล้า ใช้ต้มกินแก้บวม
25	กะโหย่วปะ	เถานมวัว	<i>Anomianthus dulcis</i> (Dunn) J.Sinclair	ใช้เปลือกและใบนวดสุนัขที่ถูกงูกัด บรรเทาอาการปวด
26	ตะเดี๊	กระท่อมบก	<i>Anthocephalus chinensis</i> (Lam)	ใช้รากสด หรือรากแห้ง ตำผสมกับลูกแป้งต้มเหล้า
27	จี้ก	ยางนอง	<i>Antiaris toxicaria</i> Lesch.	เปลือกในเคี้ยวอมแก้พิษผุนอนกินพิษ ยางใช้เป็นยาพิษ อาบอาวูรฆ่าสัตว์
28	โก๊ะละ, ซิมูหมู	กฤษณา	<i>Aquilaria malaccensis</i> Lam.	ใช้แก่นผสมกับน้ำนำมากินแก้ไข้มาลาเรีย เปลือกต้มน้ำให้เส้น ใยนำมาทำเชือก ถูขยำม และกระดาศ
29	ตะหนี่	ลูกเนียง	<i>Archidendron jiringa</i> (Jack) I.C. Nielsen	นำเปลือกและลำต้นมาทุบให้ละเอียด แล้วนำไปหว่านในไร่ ข้าว ที่เป็นโรค ผลรับประทานได้
30	สิคู้ไม้ะ	ตาเปิดตาไก่	<i>Ardisia crenata</i> Sims var. <i>augusta</i> C.B. Clarke	ใช้ดอกดองเหล้า แก้เลือดลมไม่ดีสำหรับผู้หญิง
31	ลิดูม่อ	ก้างปลาถิ่นสั้น	<i>Ardisia rigida</i>	รอกนำไปต้มแก้เลือดลมไม่ดี
32	สิคู้ไม้ะ	รวม	<i>Ardisia</i> sp.	ต้มกินน้ำแก้ไอ ใบ ผลสุกกินได้
33	เส้	หมาก	<i>Areca catechu</i> L.	ผลเคี้ยวกิน ผลอ่อนใช้บดให้เป็นน้ำ ใช้กวาดลิ้น กวาดปาก แก้ฝ้าที่ลิ้นในเด็ก หรือน้ำกัดเท้า
34	ปะโตมี	หลังกับ	<i>Arenga westerhoutii</i> Griff.	ปลายยอดลำต้นใช้ทำเป็นอาหาร ใบคล้ายใบจากใช้มุง หลังคา
35	ตะโยะประ พาดู	การเวกป่า	<i>Artabotris</i> sp.	เปลือกต้มกินแก้กระหายน้ำ เปลือกใช้พอกแผลแก้พิษงู สำหรับสุนัขที่โดนงูกัด
36	กะป้อ	มะหาด	<i>Artocarpus lacucha</i> Roxb. Ex Buch.-ham	ใช้แก่นต้มน้ำแล้วนำไปเคี้ยวให้แห้ง เอาตะกอนมาทา แผลทำให้แผลแห้งเร็ว ผลสุกรับประทานได้ มีรสเปรี้ยว
37	พีะ	ขนุนปาน	<i>Artocarpus rigidus</i> Blume subsp. <i>asperulus</i> Jarrett	ผลสุกกินได้ ยางจากต้นนำมาทำกาวติดนก
38	วีะคีโพ	สามสิบ	<i>Asparagus racemosus</i> Willd.	ใบสดใช้กิน หรือนำมาประกอบอาหาร
39	ทุตุเต	ข้าหลวงหลังลา ย	<i>Asplenium nidus</i> L. var. <i>nidus</i>	ยอดอ่อนใช้ผัดหรือแกงกินเป็นผัก
40	โคะซี	-	<i>Asplenium</i> sp.	รากใช้ต้มกินแก้ไอ
41	ชะปะจิ่ง	มะไฟป่า	<i>Baccaurea parviflora</i> (Mull. Arg.) Mull.Arg.	ผลสุกกินได้
42	ปะโด	จิกน้ำ	<i>Barringtonia acutangula</i> (L.) Gaertn.	ยอดอ่อนกินได้
43	ซีโอะ	ขี้หนอนคาย	<i>Celtis tetrandra</i> Roxb.	ใช้รากดองเหล้า บำรุงกำลัง
44	ชะป้าวตือ	เต็ม	<i>Bischofia javensis</i> Blume	ใบนำมาลนไฟ กินได้ ผลสุกกินได้ มีรสหวานอมเปรี้ยว เนื้อไม้ใช้ทำกลอง
45	พ้อเบื้อ	ขนาดใหญ่	<i>Blumea balsamifera</i> (L.) DC.	ทั้งต้นต้มอาบแก้ลมชักเข้าอุ้ง

ที่	ชื่อกะหร่าง	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ/วิธีใช้
46	ปะเจอรอเซ	-	<i>Bolbitis</i> sp.	ใช้ต้นที่มีใบทอดถึงดินแล้วเกิดเป็นต้นใหม่ติดกัน 3 หรือ 5 หรือ 7 ต้น นำส่วนหัวมาตำให้ละเอียดผสมกับขี้ผึ้งและน้ำมันจากส่วนของตุตไถ่ตัวผู้ บริกรรมคาถา (ภาษากะหร่าง) นำส่วนผสมที่ได้มาทาปากทาทหน้าเป็นยาเสน่ห์
47	ชื้อ	จิ้งป่า	<i>Bombax anceps</i> Pierre var. <i>anceps</i>	เปลือกต้มกินน้ำแก้ปวดหลังปวดเอว
48	ต้อ	ข้างไห้	<i>Borassodendron machadonis</i> (Ridl.) Becc.	ยอดกินได้
49	ตะโคชิ	มะปริง	<i>Bouea oppositifolia</i> (Roxb.) Meisn.	ผลสุกกินได้
50	ชะแมโยโป้กุ้	มะกาดัน	<i>Bridelia insulana</i> Hance	ผลสุกกินได้ ใบนำไปต้มผสมกับส้มป่อยและมะขาม กินน้ำเป็นยาถ่าย
51	ชะมียาโป้กุ้	มะกาเครือ	<i>Bridelia stipularis</i> (L.) Blume	ใช้เถานำไปต้ม กินแก้ถ่ายท้อง
52	ตะนานที่	สะแล	<i>Broussonetia kurzii</i> (Hook.f.) Comer	ลอกเปลือก แล้วขูดให้บาง ใช้ทำเชือกใส่หน้าไม้และเบ็ด ผลสุกกินได้ มีรสเปรี้ยว
53	กะชิตลาโคตั้ง	ช่องรำพัน	<i>Buxus rolfei</i> Vid.	นำใบมาต้มน้ำนำไปอาบแก้แสงงยา
54	ติยะอหมี	ละหุ่งเครือ	<i>Byttneria andamanensis</i> Kurz	ขูดเปลือกผสมน้ำมะนาวใช้สระผม น้ำในเถาใช้ดื่มแก้หน้ามืดวิงเวียน
55	ลิขลุ้	หวายขริง	<i>Calamus palustris</i> Griff.	ผลสุกกินได้
56	รีตุ้ง	หวายโป่ง	<i>Calamus latifolius</i> Roxb.	ใบใช้จักสาน ตัดยอดตัดโคน กินน้ำในเถาแก้โรคบิด ยอดอ่อนนำมาประกอบอาหารได้
57	ว่านนวย	หวายหอม	<i>Calamus</i> sp.	ใช้แทนเชือก ใช้จักสาน
58	ตอเนาะเอโทตี้	พุ่มข้าวตอก	<i>Calanthe triplicata</i> (Willemet) Ames	ใช้รากตากแห้งผสมกับแป้งข้าวเจ้า นำไปตองเหล้า
59	ชะบู่เบาะ	ชะ	<i>Callerya atropurpurea</i>	ใบอ่อนกินได้
60	ชิตูเคาะ	ต้นแลนบาน (ตุ๊กแกร่องไห้)	<i>Canarium denticulatum</i> Blume	เปลือกนำไปตำ แช่น้ำรดข้าว รักษาโรคข้าว (เป็นจุดในข้าว)
61	กะกาหล่า	ชิงซี่	<i>Capparis micracantha</i> DC.	ผลสุกกินได้มีรสหวาน
62	มาเมะ	โคกกระออม	<i>Cardiospermum halicacabum</i> L.	ต้นใช้ต้มกินน้ำรักษาน้ำ
63	กุ้จี้	มะละกอ	<i>Carica papaya</i> L.	ผลกินได้ รากนำมาผสมกับรากหญ้าคา รากอ้อย รากกล้วย น้ำว่า รากมะเขือขม ตำเป็นลูกแป้งไว้ต้มเหล้า
64	มอปอ	เต่าร้าง	<i>Caryota mitis</i> L.	ผลใช้กินแทนหมาก โดยใช้ผลสดหรือนำไปต้ม(รสฝาด) ใส่ในของล้าต้นและปลายยอดของล้าต้นใช้กินเป็นผักแกล้กับน้ำพริกสรหวาน
65	กะยู่ชู่	-	<i>Cassia javanica</i> subsp <i>nervosa</i>	เปลือกเคี้ยวกินแทนหมาก ในเด็กเล็กที่สะดือไม่หลุดจะใช้เปลือกเผาไฟเอาขี้เถาทาบบริเวณสะดือ ในความเชื่อใช้เปลือกจิ้มตรงที่ฝีเริ่มขึ้นแล้วบริกรรมคาถาทำให้ฝีไม่ขึ้น
66	ชี	ก่อ	<i>Castanopsis armata</i> Spach	เนื้อในผลกินได้
67	เนาะทีเคาะ	เถาดัน	<i>Cayratia trifolia</i>	เถาใช้ช้ย้อมหรือต้มเหล้าดำนใน เพื่อให้เหล้าที่ต้มขึ้นหม้อมีปริมาณเพิ่มขึ้น

ที่	ชื่อกะหร่าง	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ/วิธีใช้
68	เบดู	นุ่น	<i>Ceiba pentandra</i> (L.) Gaertn.	ใช้ทำไส้ในหมอนหรือเครื่องนอน ผสมกับดินประสิว อัดในกระบอกไม้ไผ่ใช้แทนไม้ขีดไฟ (เวลาใช้เอาแท่งเหล็กมาเสียดสีให้เกิดประกายไฟ ไฟจะติดที่ปากกระบอกไม้ไผ่)
69	เนาะวอเมะ	บัวบก	<i>Centella asiatica</i> (L.)	ใบ นำมาต้มน้ำดื่มแก้ไข้ใน ยอด นำมากินเป็นผักแกล่อมได้
70	วะซีโพะ	ผักกูดน้ำ	<i>Ceratopteris thalictroides</i> (L.) Brongn.	ยอดอ่อนใช้ผัดหรือแกงกินเป็นผัก
71	ชิพูซ้อ	ผักหวานป่า	<i>Champeriera manillana</i> (Blume) Merr.	ใช้ใบอ่อนประกอบอาหาร (แกง ต้ม ผัด)
72	เนาะต่ากอ	ป้างป่า	<i>Chlorophytum orchidastrum</i> Lindl.	หัวใช้ทำอาหารได้
73	ช้อพูก้วย	สาบเสือ	<i>Chromolaena odoratum</i> (L.) R.M.King & H.Rob	ใช้ใบตำหรือขยี้แล้วนำมาปิดปากแผลใช้ห้ามเลือด
74	ชิเจโอะ	ซีฝรั่ง	<i>Chrysophyllum</i> sp.	ผลกินได้ เปลือกนำมาต้มน้ำดื่มเพื่อถ่ายพยาธิ
75	ก่อเว	ฝิ่นแสนห้า	<i>Cinnamomum bejolghota</i> (Buch.-Ham.) Sweet	ใช้เปลือกต้มน้ำดื่มกับใบพลู นำน้ำมาต้ม แก้ไข้จับสั่น เปลือกใช้ดองเหล้า มีฤทธิ์เป็นยาบำรุงกำลัง เปลือกใช้เป็นเครื่องเทศในการต้มพะโล้
76	กะชิตะ	ชำตัน	<i>Cinnamomum ilicioides</i> A. Chev.	เปลือกและใบต้มน้ำดื่มแก้ไข้ใน
77	ก่อเว	เขียด	<i>Cinnamomum iners</i> Reinw.ex Blume	เปลือกดองเหล้าหรือต้มน้ำดื่มกับพลูกินน้ำแก้ไข้หนาวสั่น
78	กะด้าระ	พะโล้	<i>Cinnamomum</i> sp.	ใช้รากหรือเปลือกฝนกับหินทาหน้าทางมูกแก้อาการหน้ามืดคล้ายจะเป็นลม
79	ชิกายะปูบ้อ		<i>Cissus</i> sp.	นำเถามาต้ม นำน้ำไปอาบแก้แผลงในสตรีที่ให้นมลูก
80	โตกาปะนอ	มะนาวควาย	<i>Citrus medica</i> L.var.medica	ผลสุกผิวสีเหลือง กินเล่นได้แก้กระหายน้ำ
81	กะวาวิ้า	สมี	<i>Cladogynos orientalis</i> Zipp.ex Span.	ใช้ผสมกับกะวาโจะกั่ว ลีคี่เมาะ กะวาซู้ชะ ชะบริบ้อ ใช้ส่วนทั้ง 5 มาต้มน้ำดื่ม แก้โรคเลือดลมไม่ดี
82	นุ่นะอ้า	กำลังหนุมาน	<i>Clausena</i> sp.	ใช้หัวดองเหล้าบำรุงร่างกายผสมกับสมุนไพรรักษาอื่น
83	ชิตาซู้ดี	ตีหมี	<i>Cleidion spiciflorum</i> (Burm.f.) Merr.	เปลือกต้มน้ำดื่มแก้ไข้มาลาเรีย แก้ไข้
84	ตะหมี	หว่าเขา	<i>Syzygium</i> sp.	เปลือกใช้ย้อมผ้าให้สีแดง ลูกสุกกินได้
85	โพะกั่ว	ปิ้งขาว	<i>Clerodendrum colebrookianum</i> Walp.	ใบใช้ย่างไฟประคบบริเวณที่ฟกช้ำ หรือนำใบมารมไฟ แล้วนอนทับแก้ไข้ใน
86	เผาะกั่ว	นางแย้มป่า	<i>Clerodendrum viscosum</i> Vent.	ใบใช้ย่างไฟประคบบริเวณที่ฟกช้ำ
87	พ้อกั่ว	พนมสวรรค์	<i>Clerodendrum paniculatum</i> L. var. <i>diversifolium</i> C.B.Clarke	นำใบมารมไฟ แล้วนอนทับแก้ไข้ใน
88	พ้อกั่ว	พนมสวรรค์ป่า	<i>Clerodendrum villosum</i> Blume	นำใบมารมไฟ แล้วนอนทับแก้ไข้ใน
89	เฉาะพะลิหู้	หงอนไก่	<i>Cnestis palata</i>	ผลสุกกินได้ รสหวานอมเปรี้ยว รากผสมกับหัวมันสำปะหลัง มะพร้าวขูด น้ำข้าวข้าว แช่ให้บูด ผสมกับข้าวใช้เป็นยาเบื่อ

ที่	ชื่อกะหร่าง	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ/วิธีใช้
90	ชิริชูด	ยางนางตัน	<i>Cocculus laurifolius</i> DC.	ทั้งต้นต้มกินน้ำบำรุงกำลัง
91	ทึบู่ผะ	มะยมแก้ว	<i>Codonopsis parviflora</i> Wall. ex A. DC.	รากตำผสมกับแป้งข้าวเจ้าทำเป็นแป้งเหล้า ผลสุกสีชาวกิน ได้รสออกเย็นหวาน
92	คลี่ที่	บอน	<i>Colocasia esculenta</i> (L.) Schott	ใบนำไปประกอบอาหารกินได้ โดยหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ แต่ ต้องทำให้สุก หากกินดิบจะคัน
93	มออี้อี้	สะแกวัลย์	<i>Combretum punctatum</i> Blume	ใบใช้เป็นยาสูบ
94	กลี	ถอบแถบ	<i>Connarus cochinchinensis</i>	เอาใบหรือเมล็ดผสมกับหัวมันสำปะหลัง มะพร้าวขูด น้ำ ข้าวข้าว แซ่ให้บูด ผสมกับข้าว ใช้เป็นยาเบื่อ
95	เพาะคละ	กุ่มน้ำ	<i>Crateva magna</i> (Lour.) DC.	ใบอ่อนนำไปดองเหล้าหรือกินสด มีรสเปรี้ยว เปลือก นำมาตำให้ละเอียดผสมน้ำทิ้งไว้ให้บูดใช้ฉีดพรมใส่โคนต้น ข้าวที่เป็นโรค
96	โกวะ	เปล้าเงิน	<i>Croton</i> sp.	ใช้ส่วนทั้ง 5 มาต้มน้ำดื่ม แก้โรคเลือดลมไม่ดี
97	ปะว่า	เปล้าน้อย	<i>Croton</i> sp.	ใบต้มน้ำให้สตรีอยู่ไฟอาบหรือกิน รากดองเหล้าบำรุงกำลัง
98	ต้อดเนะอี่	พรวานกุ่ม	<i>Curculigo megacarpa</i> Ridl.	ผลสุกกินได้
99	ปะด้วยตาไซ	หัวอ้ายเป็ด	<i>Cyathea contaminans</i> (Wall.ex Hook) Copel.	ใบใช้ต้มน้ำอาบลดอาการบวมจากโรค อาบเข้า-เย็น จน อาการบวมดีขึ้น
100	ปะด้วยตาไซ	มหาสด้า	<i>Cyathea podophylla</i> Copel.	ใบใช้ต้มน้ำอาบลดอาการบวมจากโรค อาบเข้า-เย็น จน อาการบวมดีขึ้น
101	ก้า	ปรงเขา	<i>Cycas pectinata</i> Griff.	ยอดอ่อนกินได้
102	ซูหรี	กะเหรกะรอน	<i>Cymbidium aloifolium</i> (L.) Sw.	ใบใช้ลนไฟให้นิ่ม แล้วบดเอาเฉพาะน้ำใส่หู แก้หูน้ำหนวก
103	ซูหรี	กะเหรกะรอน ด้ามข้าว	<i>Cymbidium bicolor</i> Lindl.	ใบใช้ลนไฟให้นิ่ม แล้วบดใส่หู แก้หูน้ำหนวก
104	กะทิดละน่อ เปะ	กระพีเครือ	<i>Dalbergia foliacea</i> Wall.	ใบ เปลือก นำมาต้มน้ำอาบน้ำเด็ก
105	ปะด้วยชิดลี	พญานาคราช	<i>Davallia solida</i> (G.Forst) Sw.	ใบกินแก้พิษงู
106	กะชีเว	แหรช่อ	<i>Dehaasia kurzii</i> King ex Hook.f.	ใช้แก่นผสมกับเปลือกหรือรากของต้นทำมั่งต้มกินน้ำรักษา โรคหนองใน
107	คิซุเปอ	สามแก้ว	<i>Dendrochide stimulans</i>	ใช้ต้น ราก และเปลือกนำไปต้มน้ำแก้ปวด
108	ตะเต	กาฝากมะม่วง	<i>Dendrophthoe pentandra</i> (L.) Miq.	ทั้งต้นและใบ นำมาต้มน้ำแก้เจ็บเอว
109	ตะจิมมี	เถาวัลย์เปรียง	<i>Derris scandens</i>	เถาดองเหล้า บำรุงเลือด น้ำยาสีแดงทามุมปากรักษา อาการปากนกกระจอก
110	เคาะที่	มะดาต	<i>Dillenia indica</i> L.	เปลือกนำมาทุบ แล้วนำไปปะแผลสดของสัตว์ ผลสุกทำ แกงส้มรับประทานได้
111	โค๊ะ	ล้านใหญ่	<i>Dillenia obovata</i> (Blume) Hoogland	ใช้ใบช้ำหรือฝนทาแผลหรือแผลเน่าเปื่อย น้ำจากเถา แผลไฟไหม้ทำให้แผลหายเร็วและไม่เป็นแผลเป็น
112	น้วย	มันเสา	<i>Dioscorea alata</i> L.	หัวได้ตันทกินได้
113	ตะละโมะ	มะพลับ	<i>Diospyros areolata</i> King & Gamble	ผลตำให้ละเอียด แล้วนำไปแช่ผ้าหรือแห ผสมกับน้ำปูนใส ใช้ย้อมผ้าทำให้มีสีดำ

ที่	ชื่อกะหรง	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ/วิธีใช้
114	ชีชี	เม่าเหล็ก	<i>Diospyros toposia</i> Buch.	เปลือกทุบให้ละเอียดผสมอาหารให้สุนัขกินทำให้อุณหภูมิและ หนังเนียน
115	ปะต่วย	ผักกูด	<i>Diplazium esculentum</i> (Retz.) Sw.	ยอดอ่อนกินได้ ใบนำมาลนไฟ เอาไปนวดแก้ชาบวม ชา แผลง
116	ก้อโซ	ยางนา	<i>Dipterocarpus alatus</i> Roxb.ex G.Don	ยางใช้ทำขี้ได้ ผสมน้ำมันทาขายเรือ น้ำมันยางราดรักษาแผล เน่าเป็นหนองในสัตว์
117	เซบ่อโบ	คลุ้ม	<i>Donax grandis</i> (Miq.) Ridl.	ใช้ลำต้นตัดเป็นซี่กใช้สานเครื่องใช้
118	ปะตวยชอซู	เฟินราชินี	<i>Doryopteris ludens</i>	ใช้รากดองเหล้าผสมกับยาอื่น เป็นยาบำรุง
119	ดาต่ง	จันทน์ผา	<i>Dracaena loureiri</i> Gagnep.	แก่นนำมาแช่น้ำแล้วกินน้ำ (เหมือนน้ำยาอุทัยทิพย์) หรือ ใช้แก่นฝนกับหินเอาน้ำมาทาตัวแก้อาการของขึ้น
120	ปู้โร	พระเจ้าห้า พระองค์	<i>Dracontomelon dao</i> (Blanco) Merr. & Rolfe	ผลสุกกินได้
121	ลูติดอ	กระปรอกเล็ก	<i>Drynaria rigidula</i> (Sw.) Bedd.	หัวใช้แกงกินบำรุงน้ำมันในสตรี หรือใช้ส่วนหัวฝนกับหิน พอกแก้พิษงู
122	ลูติดอ	ว่านงูควัก	<i>Drynaria sparsisora</i> (Desv.) S. Moore	หัวใช้แกงกินบำรุงน้ำมันในสตรี หรือใช้ฝนกับหินพอกแก้ พิษงู
123	เกร็โพะเกะ	ประจำไก่	<i>Drypetes roxburghii</i> (Wall.) Hurusawa	ใช้เปลือกต้มน้ำอาบ แก้อาการบวม
124	กู่	ลำพูป่า	<i>Duabanga grandiflora</i> (Roxb.ex DC.) Walp.	ดอกกินได้ ทุบเปลือกผสมน้ำปูนใสแช่ผ้าค้างคืนก่อนนำไป ต้มจะให้สีดำ
125	เนาะเปจิ	อวบแดง	<i>Elatostema bulbiferum</i>	ยอดกินได้
126	เนาะเปจิ	กอมก้อลอด ซอน	<i>Elatostema repens</i> (Lour.) Hallier f.	ยอดอ่อนกินได้ ทั้งต้นต้มกินน้ำในสตรีที่เลือดลมไม่ดี
127	บริ	ปีกแมลงสาบ	<i>Elatostema</i> sp.	ใช้ทั้งต้นต้มกินน้ำในสตรีที่เลือดลมไม่ดี ยอดอ่อนประกอบ อาหารได้
128	โปะเกียชู้	ว่านหอมแดง	<i>Eleutherine americana</i> (Aubl.) Merr.	ใช้หัวทำขี้ขั้ว ขวดเหล้า บำรุงร่างกาย
129	ก้วยสุเกาะ	ส้มป่อง	<i>Embelia subcoriacea</i> (C.B. Clarke) Mez	ใบอ่อนกินได้ มีรสเปรี้ยว ใช้ทำแกงส้ม
130	ตะบะมี	ทางปลาช่อน	<i>Emilia sonchifolia</i> (L.) DC.	กินเป็นผักสด ใช้จิ้มน้ำพริก
131	แมแก้	ย่านสะบ้า	<i>Entada rheedii</i> Spreng.	เปลือกทุบขี้จะเกิดฟองใช้ซักผ้า ใช้เปลือกแทนแปรงซัก ผ้า ลูกสะบ้าใช้ในการละเล่น เนื้อในผลใช้ฝนกับหินทา แผลบวม
132	จิป้อล้อ	ระงดกล้วย	<i>Epipremnum giganteum</i> (Roxb.) Schott	ราก นำมามัดของ และกรอหูก้าคา
133	โสะตั้นา	ผักรด	<i>Erythrolpalum scandens</i> Blume	ใช้เถากินกับข้าว ใช้ขั้บลม ใบใช้ย่างไฟ แล้วนำมากิน แก้ เลือดลมไม่ดี
134	โปะตะค้อ	ปุดส้ม	<i>Etilingera araneosa</i> (Bak.) R.M. Sm.	ดอกกินได้ หัวใช้ต้มกินน้ำแก้โรคกะเพา
135	โปจอเคาะ	ปุดใหญ่	<i>Etilingera littoralis</i>	หน่อและต้นอ่อนกินสดได้หรือจะลวกกินกับน้ำพริกก็ได้
136	ปู้หะเป	ปุดใบลาย	<i>Etilingera subterranean</i> (Holtt.) R.M.Sm.	หน่ออ่อนรสออกเปรี้ยวกินสดได้หรือลวกกินกับน้ำพริกก็ ได้

ที่	ชื่อกะหร่าง	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ/วิธีใช้
137	เนาะตะเลอ	หญ้ายาง	<i>Euphorbia heterophylla</i> L.	ใช้ทั้งต้นต้ม นำน้ำมาดื่ม เป็นยาถ่าย
138	ตรอซอ	ปลาไหลเผือก	<i>Eurycoma longifolia</i> Jack	รากมีรสขม ใช้ต้มกินแก้ไข้
139	ตะค่วย	มะเดื่อสาย	<i>Ficus semicordata</i>	ผลสุกกินได้ ใบสากใช้แทนกระดาษทราย
140	ว่วย	มะเดื่อหลวง	<i>Ficus auriculata</i> Lour.	ผลสุกกินได้
141	แห้ว	ซึ้ง	<i>Ficus fistulosa</i> Reinw. ex Blume	ลูกดิบกินได้
142	เว้	มะเดื่อปล้อง	<i>Ficus hispida</i> L.f.	ผลดิบรับประทานได้มีรสฝาด
143	เกร้ที่	เดื่อน้ำ	<i>Ficus ischnopoda</i> Miq.	ผลดิบรับประทานได้มีรสฝาด
144	บีเปะ	เดื่อเอาใบใหญ่	<i>Ficus punctata</i> Thunb.la L.	ใช้เถาผสมริคูเม่าะ,กะวะ,ซิเซาควาย,เถาว์ลยี่เปรียงแดง ดอกเหล้าบำรุงร่างกายผู้หญิงประจำเดือนมาไม่ปกติหรือมีลูกยาก ผลสุกกินได้
145	บีเปะ	เดื่อเอาใบหอก	<i>Ficus sagittata</i> J.Konig ex Vahl	ผลสุกกินได้ ใช้เถาผสมริคูเม่าะ,กะวะ,ซิเซาควาย,เถาว์ลยี่เปรียงแดง ดอกเหล้าบำรุงร่างกายผู้หญิงประจำเดือนมาไม่ปกติหรือมีลูกยาก
146	เว้	มะเดื่อโป๊ะ	<i>Ficus</i> sp.	ผลดิบรับประทานได้
147	ปะวะ	ชะมวงช้าง	<i>Garcinia</i> sp.	ยอดอ่อนและผลดิบหรือสุกกินได้ หากผลสุกเมล็ดข้างในกินได้
148	ซิทุลี้	ชะมวง	<i>Garcinia cowa</i> Roxb. ex DC.	ใบนำไปประกอบอาหารรับประทานได้ มีรสเปรี้ยวผลสุกรับประทานได้
149	กะ	มะพูด	<i>Garcinia dulcis</i> (Roxb.) Kurz	ผลสุกกินได้ มีรสเปรี้ยว ใช้แกงส้มได้
150	โป๊ะจัวเคาะ (ดอกแดง)	ปุดเต็ม	<i>Geostachys smitinandii</i> K.Larsen	หัวใช้ดอกเหล้าต้มบำรุงร่างกาย สรรพคุณดีกว่าชนิดดอกขาว
151	ซอนมีมูบอ	ปุดสิง	<i>Globba</i> sp.	ดอก ต้นใช้ต้มกินกับข้าว สำหรับคนที่อยู่ไฟ
152	กลก	มะเมื่อย	<i>Gnetum cuspidatum</i>	น้ำในเถาแก้แผลไฟไหม้
153	กะแนไก้	ผักเหมียง	<i>Gnetum gnemon</i> L.var. <i>tenerum</i> Markgr.	รากใช้ผสมกับรากกระถินทาบบริเวณที่ถูกงูกัดแก้พิษงู ใบอ่อนกินได้ นอกจากนี้หากหลงป่าก็สามารถเคี้ยวใบเหมียง 7 ใบ สามารถอยู่ได้ 7 วัน แต่ทั้งนี้ก็ต้องมีคาถาด้วย ต้นใช้ดอกเหล้าบำรุงกำลัง
154	ป้อซ้อแม้	ว่านหางช้าง	<i>Grammatophyllum speciosum</i> Blume.	
155	โป๊ะติคิลิ	ตาเหิน	<i>Hedychium</i> sp.	ใช้หัวตำให้ละเอียดผสมน้ำผึ้งปั้นเป็นลูกกลอน กินเช้า-เย็นครั้งละ 1 เม็ดทุกวันจนกว่าจะกินหมด 3 กก.ทำให้หนังเหนียวอายุยืน(ผลข้างเคียงทำให้ผมร่วงหมดศีรษะ)
156	เฉาะตุ้	ปอหู	<i>Hibiscus macrophyllus</i> Roxb. ex Hornem.	ใบใช้ขจัดคราบมัน
157	พอกอจี	ว่านสี่ทิศ	<i>Hippeastrum johnsonii</i>	หัวกินกับเหล้าหรือดอกเหล้า กินวันละ 3 เวลา แก่โรคไส้เลื่อน
158	ติะ	มะกลิ้ง	<i>Hodgsonia macrocarpa</i> (Blume) Cogn.var. <i>capniocarpa</i>	เมล็ดกินได้ มีรสมัน ลักษณะคล้ายมะพร้าว
159	ติะ	-	<i>Hodgsonia</i> sp.	เมล็ดกินได้ มีรสมัน ลักษณะคล้ายมะพร้าว
160	กะซิทุย	บอนส้ม	<i>Homalomena</i> sp.	หัวทุบให้ละเอียดผสมกับข้าวให้หมากินเพื่อให้หมด
161	เกร้	ไคร้หน้า	<i>Homonoia riparia</i> Lour.	ยอดอ่อนรับประทานเป็นผักแกล้มได้
162	ซู่เก้ว	ตะเคียนทอง	<i>Hopea odorata</i> Roxb.	เปลือกนำมาเผาใส่น้ำอุ่น ต้มเหล้าเพื่อให้ตกที่สูงขึ้น

ที่	ชื่อกะหร่าง	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ/วิธีใช้
163	ชิชาแม	หัวค่าง	<i>Hydnocarpus ilicifolia</i> King	ผลสุกกินเนื้อใน แต่ห้ามกินเยื่อเพราะจะทำให้คลื่นไส้
164	เนาะกะวอ	บัวบกเขา	<i>Hydrocotyle javanica</i> Ponten ex Thunb.	แก้ช้ำใน กินแทนผักได้
165	กะคี่	หญ้าคา	<i>Imperata cylindrical</i> (L.) P.Beauv.	ใช้มุงหลังคา รากนำมาผสมกับรากชะเอม กระทุ้มบก เยี่ยว แรด ยาสูบ ทำลูกแป้งหมักเหล้า
166	เนาะนี	จิงโจ้ใบหอก	<i>Ipomia</i> sp.	ยอดอ่อนกินได้
167	โพคลี	ตลับขี้นก (เข็มชน)	<i>Ixora brunonis</i> Wall.ex G.Don	รากใช้กินแก้ขมปาก หรือจะเคี้ยวอมก็ได้
168	ตะลู่ชู่เวอะ	ปีกไก่ดำ	<i>Justicia gendarussa</i> Burm.f.	ทั้งต้นทุบผสมน้ำข้าวขาวทิ้งไว้ 1 คืน นำมากรองเอาแต่น้ำ ผสมน้ำเปล่าอาบรักษาโรคอีสุกอีใส
169	ชุกมิ	เปราะ	<i>Kaempferia pulchra</i> (Ridl.) Ridl.	ใบอ่อนลวกจิ้มกินกับน้ำพริก หรือแกงได้
170	โปบ็อก	-	<i>Kaempferia</i> sp.	หัวตำให้ละเอียดพอกแผลสด แผลเป็นหนองทำให้แผล แห้งเร็ว
171	ตะโคตี	เลือดควาย	<i>Knema</i> sp.	ใช้ยางจากลำต้นป้ายที่แผลในปากเด็ก
172	ริตะฮุน	หวายเตาใหญ่	<i>Korthalsia laciniosa</i> (Griff.) Mart	ใช้แห้งเข้าไปในรูตะพาบ ตะพาบจะติดออกมา(ใช้เป็น เครื่องมือจับสัตว์น้ำ)
173	มีกาแม้ชี่หรี	ว่านนางตัด	<i>Labisia pumila</i> (Blume) Fern.-Vill. & Naves	รากใช้ร่วมกับริคิมูและมิกะแม้โต๊ะวี ต้มกินน้ำเป็นยา คุมกำเนิด ทำให้เป็นหมัน
174	เซาะควัว	ตะแบก	<i>Lagerstroemia cuspidata</i> Wall	ชูดเปลือกไปต้ม เอาน้ำกินแก้ท้องร่วง บิด
175	เนาะแอมู	เขื่อง	<i>Leea</i> sp.	รากฝนกับหินเอาน้ำทาแก้ฝี ช่วยดูดหนอง ทำให้แผลหาย เร็ว
176	โลโค	มะหวด	<i>Lepisanthes rubiginosa</i> (Roxb.) Leenh.	ผลสุกกินได้
177	มอกู	-	<i>Lepisanthes</i> sp.	กินเนื้อหุ้มผล ถ้ากินเมล็ดอาจตายได้
178	พ้อปี	กระถินยักษ์	<i>Leucaena leucocephala</i> (Lam.) de Wit	ใช้รากฝนน้ำกับหินผสมกับรากผักเหมียงที่ฝนแล้วทาถอน พิษงูในคน
179	ชียะปฺรา	ลิ้นจี่ป่า	<i>Litchi chinensis</i> Sonn.	ผลสุกกินได้รสเปรี้ยว
180	ชิตร้อ	ทำม้ง	<i>Litsea petiolata</i>	ใบมีกลิ่นคล้ายแมงตานานำไปตำน้ำพริกได้ เปลือกและ รากใช้ต้มกินน้ำรักษาโรคหนองใน
181	ละ	ค้อ	<i>Livistona speciosa</i> Kurz	ใบใช้มุงหลังคา
182	ปะแตนต์ออย	ช้างงาเดียว	<i>Luvunga scandens</i> (Roxb.)	ใช้แก่นสีแดงตองเหล้า บำรุงร่างกาย
183	คิโก้	ลิเภาใหญ่	<i>Lygodium salicifolium</i> C.Presl	ใบนำมาขยี้เอาน้ำทาแผลไฟไหม้ทำให้หายไวและไม่เป็น แผลเป็น
184	ปีะดา	เต้าสยาม	<i>Macaranga tanarius</i> (L.) Mull. Arg.	ใบใช้ห่อข้าว ลำต้น นำมาปอกเปลือกแล้วนำไปเผาไฟทำ ดินปืน
185	แกแล	แกแล	<i>Maclura cochinchinensis</i> (Lour.) Corner	เอาเปลือกกินกับหมากมีรสฝาด เอาเปลือกตองเหล้ามีฤทธิ์ เป็นยาบำรุงเลือดผสมกับป้ออ้กั้ง, ชี่โครงควาย , กาลังข้างสาร(เป็นยาบำรุงร่างกาย) การเวก เยี่ยวแรด (เป็นยาบำรุงลม)

ที่	ชื่อกะหร่าง	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ/วิธีใช้
186	แจ้	แจง	<i>Maerua siamensis</i> (Kurz) Pax	นำกิ่งมาเผาไฟ เอาไอร่มไอง สำหรับทำเหล้า ก้าน นำมา ปอกเปลือกแล้วนำไปเผาไฟทำดินปืน
187	ชิริชาครี	ข้าวสารน้อย	<i>Maesa indica</i> (Roxb.) A.DC.	ใช้ใบและลำต้นนำไปต้มน้ำ แก้จุกเสียด แน่นท้อง แน่น หน้าอก
188	เฉาะปองงา	จำปีตอย	<i>Magnolia gustavii</i> King	เปลือกของลำต้น ผล ใช้ต้มน้ำกินแก้ลม
189	เฉาะปองงา	จำปีเพชร	<i>Magnolia mediocris</i>	เปลือกของลำต้น ผล ใช้ต้มน้ำกินแก้ลม
190	เฉาะปองงา	จำป่าหลวง	<i>Magnolia utilis</i>	เปลือกของลำต้น ผล ใช้ต้มน้ำกินแก้ลม
191	ตะหลือ	จันทน์หอม	<i>Mansonia gagei</i> J.R. Drumm. ex Prain	แก่นใช้แช่น้ำกินกับน้ำแก้กระหายน้ำ แก่นนำมาฝนกับหิน แล้วผสมกับแก่นจันทน์ผา ทาแก้ตัวแก่โรคไข้หัวลม
192	เนาะกะว่อ พาดู	ผักแว่น	<i>Marsilea crenata</i> C.Presl	กินเป็นผักสด ใช้จิ้มน้ำพริกหรือกินกับลาบ แก้วใน
193	จิโคปะ	โคลงเคลง	<i>Melastoma malabathricum</i> L.subsp. <i>malabathricum</i>	ผลสุกกินได้ รากนำมาต้มน้ำลูกแพ้งดองเหล้า
194	แน่ว	พลองกินลูก	<i>Memecylon ovatum</i> Sm.	ผลสุกกินได้มีรสหวาน
195	ตูปละ	ลาย	<i>Microcos paniculata</i> L.	เนื้อไม้ใช้ทำตำปิ้น ใช้แก่นผสมแก่นโมกหลวง ลำต้น กำแพงเจ็ดชั้น ลำต้นสับขาว ลำต้นพลองเหมือด แก่นจำปา และลำต้นคำรอก ต้มน้ำกินแก้หืดหอบ ผลสุกกินได้
196	ตูปละ	พลับพลา	<i>Microcos tomentosa</i> Sm.	เนื้อไม้ใช้ทำตำปิ้น ใช้แก่นผสมแก่นโมกหลวง ลำต้น กำแพงเจ็ดชั้น ลำต้นสับขาว ลำต้นพลองเหมือด แก่นจำปา และลำต้นคำรอก ต้มน้ำกินแก้หืดหอบ ผลสุกกินได้
197	กะห่วยปะ	บุหงาทอง	<i>Mitrella kentii</i> (Bl.) Miq	ใช้เปลือกและใบบดสุนัขที่ถูกกัด บรรเทาอาการปวด
198	ซีโซตุ	มหาวพรหม	<i>Mitrephora winitii</i> Craib	ผลสุกกินได้มีรสหวาน
199	พิพู่ะ	ผักข้าว	<i>Momordica</i> <i>cochinchinensis</i> (Lou.) Spreng	ผลดิบนำไปประกอบอาหารได้ ใช้เถาแช่กับน้ำข้าวขำ อาบแก้ไอสู้อไส
200	คู	ยอเถื่อน	<i>Morinda elliptica</i> Ridl.	ใช้รากและแก่นไม้ย้อมผ้า
201	กุ่มมี	กล้วยป่า	<i>Musa</i> sp.	หยาบอ่อนและหัวปลีกินได้ โดยหัวปลีจะทำให้มีน้ำมออกดี
202	วาลิคลิ	ใบต่างดอก	<i>Mussaenda</i> sp.	เถาใช้ร่วมกับปะต่วยตาโชต้มน้ำอาบลดอาการบวม
203	ซีหลิวโซ	ชะเอม	<i>Myriopteron extensum</i> (Wihst) K.Schum	ใช้เนื้อไม้สำหรับดองเหล้า มีฤทธิ์เป็นยาบำรุงกำลัง ใช้ลูก แป้งผสมเพื่อต้มเหล้า
204	กะมิโซะ	ขุนไม้เย็น	<i>Nageia wallichiana</i> (C. Presl) Kuntze	แก้เคล็ดในการปลูกบ้าน เพื่อนำไปล้างไม้ร้อน เช่น ไม้สาม ง่าม ใบต้มน้ำรวมกับพริกพราณกินน้ำแก้แสง เนื่องจากกิน ตัวยาสมุนไพร
205	ชะนาคีเต้อ	กวางตุ๊ก	<i>Naravelia laurifolia</i> Wall. ex Hook. F.& Thomson	นำเถามาทุบแล้วต้ม กินแก้โรคหวัด
206	ชะกะบือ	คอแลน	<i>Nephelium hypoleucum</i> Kurz	ผลสุกกินได้
207	กลีซุ่มมือ	ม้าทลายโรง	<i>Neuropeltis racemosa</i> Wall.	ต้มน้ำในเถา และนำน้ำลูบหัว แก่นหน้ามีดตาลาย หลังอยู่ไฟ (อยู่ไฟไม่ถึง)
208	ตะโคโก	ม้าทลายโรง	<i>Neuropeltis racemosa</i> Wall.	ต้มน้ำกับเกลือกินน้ำเป็นยาแก้ไอ
209	หยาสูบ	ยาสูบ	<i>Nicotiana tabacum</i> L.	ใบใช้เป็นยาสูบ รากเป็นส่วนผสมในการทำลูกแพ้งหมัก เหล้า

ที่	ชื่อกะหรง	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ/วิธีใช้
210	โตะโน๊ะอะ	-	<i>Ophiopogon marmoratus</i> Pierre ex L. Rodr.	ใช้หัวดองเหล้า หรือผสมเป็นลูกแป้งเป็นยาบำรุงทำให้เจริญอาหาร นอนหลับสบาย
211	โดกะ	เพกา	<i>Oroxylum indicum</i> (L.)Kurz.	ฝักอ่อนและใบอ่อนกินได้
212	เนาะกะว่อ	ส้มสังก้า	<i>Oxalis corniculata</i>	กินเป็นผักสด ใช้จิ้มน้ำพริกหรือกินกับลาบ แก้วข้าวใน
213	ซิดิเข้าะเยาะ ดี	พญาเท้าสะเอว	<i>Oxyceros bispinosus</i>	ใช้เป็นเครื่องรางของขลัง
214	ซิดิเข้าะเยาะ ดี	พญาท้าวเอว	<i>Oxyceros bispinosus</i> (Griff.) Tirveng	ใช้ทำเครื่องรางของขลัง
215	เนาะนีอี	ตดหมุดตดหมา	<i>Paederia linearis</i> Hook. f.	ดอก ใบ นำไปประกอบอาหารได้ มีกลิ่นฉุน
216	ลิคู้ย	ลำเจียก	<i>Pandanus odoratissimus</i> L. f.	ใบใช้สานลำแพนทำฝ้ายบ้าน
217	รีคู้ย	เตยเขา	<i>Pandanus unicornatus</i> H.St. John	ใบสดนำไปตากให้แห้งซอยเป็นเส้น ใช้สานเสื่อ
218	ตะเป	สะตอป่า	<i>Parkia speciosa</i> Hassk.	ฝักกินและสามารถนำมาประกอบอาหาร
219	ซิปูซึ	เหรียญ	<i>Parkia timoriana</i> Merr.	ฝักกินได้
220	ดีกว่าว่า	กระทกรก	<i>Passiflora foetida</i> L.	ผลสุกกินได้
221	ดีปลาวัว	แดงกะลา	<i>Passiflora</i> sp.	ผลดิบใช้แกง ผลสุกกินเนื้อ
222	ละคี	สาตแดง	<i>Phrynium pubinerve</i> Blume	ใช้ใบห่อข้าว ในประเพณีกินข้าวห่อกะเหรียง (ทำเฉพาะเดือนเก้า)
223	กะชึครา	เข็มเหลือง	<i>Phychotria</i> sp.	หักยอดแล้วนำไปต้มให้เดือดอาบ น้ำต้มกินแก้อาการแสลงในสตรีให้นมบุตร
224	ชะมอกลี่มี	มะขามป้อม	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	ใช้ลูกหรือใบผสมกับฝักหรือใบส้มป่อยต้มกินน้ำแก้ท้องผูก
225	ฮู้ตี	กอมขม	<i>Picrasma javanica</i> Blume	เปลือกต้มกินน้ำแก้ไข้มาลาเรีย
226	ตะบี	พลู	<i>Piper bettle</i> L.	ใช้ใบสดกินกับยาลม เกลือ แก้อา เป็นยาระบาย ใช้กินกับหมาก
227	ตะบริหมี	พริกป่า	<i>Piper</i> sp.	ผลกินได้คล้ายพริกไทย และนำไปผสมในการทำแป้งเหล้า
228	มูทุย	พริกไทยป่า	<i>Piper</i> sp.	กินแก้ลม
229	ตะมิโซะ	พญาไม้	<i>Podocarpus neriifolius</i> D.Don	สรรพคุณคล้ายกับพญาไม้อื่น ๆ
230	แครกตุ้ม	ย่านมูรู	<i>Poikilospermum suaveolens</i> Merr.	น้ำในเถาใช้ต้มแก้โรคเลือดลมไม่ดี เถานำมาทุบให้ละเอียดแล้ว ตากแห้ง ใช้เป็นไม้ตีตีผึ้ง
231	เกละโพกี้	กลิ้งกลม	<i>Polyalthia suberosa</i> (Roxb.) Thwaites	ผลสุกรับประทานได้ มีสีดำ รสเปรี้ยวอมหวาน
232	ชาจิ้ง	ผักไผ่น้ำ	<i>Polygonum flaccidum</i> Meissn.	ใช้ใบหรือยอดอ่อนรับประทานเป็นผักแกล้ม ใบสดมีฤทธิ์ถอนยาพิษ
233	กะชึเปรี	พลูตีนช้าง	<i>Pothomorphe subpeltatum</i> (Willd.) Miq.	ใช้รากต้มน้ำ กินแก้พยาธิ
234	จ่อจื่อ	หวายตะมอย	<i>Pothos chinensis</i> (Raf.) Merr.	ใช้ใบและเถาต้มน้ำอาบ แก้โรคอีสุกอีใสลงกระเพาะ (เป็นแผลเป็น ปัสสาวะไม่ออก ท้องโต และท้องผูก)
235	จ่อจื่อ	คอกี้	<i>Pothos scandens</i> L.	ใช้รักษาโรคหรืออาการของระบบทางเดินปัสสาวะ
236	ปะคู้ย	เปียด	<i>Premna pyramidata</i> Wall.ex Schaur	ใช้แก่นฝนกับหินผสมกับน้ำเอามาทาหน้า ใช้บำรุงผิวจะมีสีเหลือง

ที่	ชื่อกะหร่าง	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ/วิธีใช้
237	กะชิวราวัน น้ำ	จันทร์คันทนา	<i>Psychotria adenophylla</i> Wall.	รากกับใบใช้ต้มกินน้ำแก้อาการแพ้ของแสง
238	ปะต่วยซูโต	ติงหว้า	<i>Pteridrys syrmatica</i> C. Chr.	ใช้หัวต้มกับน้ำกินแก้ไข้มาลาเรีย มีรสขม
239	กะเตอ	ปออีแก้ง, ชี้หนอน	<i>Pterocymbium tinctorium</i> (Blanco) Merr.	นำเปลือกมากินกับหมากมีรสฝาด เปลือกตองเหล้ามีฤทธิ์ เป็นยาบำรุงเลือดผสมกับแกแล,ซีโครควาย,กำลังช้างสาร (เป็นยาบำรุงร่างกาย) การเวก เยี่ยวแรด (เป็นยาบำรุง ลม)
240	ชะกลีะบี	หัวกา	<i>Pterygota alata</i> (Roxb.) R. Br.	เปลือกผลนำไปต้มกินน้ำ แก้หืดหอบ
241	ลูคิตอมมี	ผักปึกไก่	<i>Pyrrosia nuda</i> (Giesenh.) Ching	ใช้เผาฝนกับหินหรือตำให้ละเอียดพอกแก้พิษงู
242	มอจี	จิ้ง	<i>Rhapis siamensis</i> Hodel	ลำต้นใช้จักสาน เมล็ดสดกินแทนหมาก ใช้รากผสมกับ เครื่องยา ทำให้หนังเหนียวผสมกับน้ำผึ้ง ต้มน้ำเป็นยา ลูกกลอน
243	เก้รกว่าะอีทิเม	โคร์ทางนา	<i>Rotula aquatica</i> Lour.	ยอดอ่อนกินเป็นผักแกลัมได้
244	หน่อโก๊ะติ	หนามไขปู	<i>Rubus sorbifolius</i> Maxim.	ผลสุกกินได้ ผลทุบให้ละเอียดผสมน้ำปูนใสผ้าแช่ค้างคืน ก่อนนำไปต้ม ให้สีดำ
245	กะตือ	กระท้อนป่า	<i>Sandoricum koetjape</i> (Burm.f.) Merr.	ผลสุกกินได้ เหมือนกระท้อนบ้าน
246	มะเปรื่อ	มะคำดีควาย	<i>Sapindus trifoliatius</i> DC.	ใช้ผลสุกหรือผลสดตากแห้ง โดยเอาเฉพาะเปลือกผลทุบ ให้เกิดฟองใช้ผสมกับมะนาว เพื่อซักผ้าและสระผม
247	ก๊ะปรา	-	<i>Schefflera</i> sp.	ต้นผสมกับกำลังหนุมานใช้ตองเหล้าเป็นยาบำรุง
248	ตะเพ็	-	<i>Scleropyrum pentandrum</i>	ใช้รากสด เปลือก ต้มเอาน้ำดื่ม แก้โรคไส้เลื่อน และ ริดสีดวง มีรสฝาด ผลสุกมีรสหวานอมเปรี้ยว รับประทาน ได้
249	เฉาะพาโว	หญ้ารังไก่	<i>Selaginella</i> sp.	ใบ นำมาชย้ทำแก้โรคเกลื้อน
250	กะชิด้อ	ซุมเห็ดเทศ	<i>Senna alata</i> (L.) Roxb.	ใบ นำมาตำทาแก้โรคกลากเกลื้อน ดอกนำมาต้มน้ำดื่ม เป็นยาถ่าย
251	ปี้ตะคละ	ชี้เหล็กเลือด	<i>Senna timoriensis</i> (DC.) Irwin & Barneby	ใช้เปลือกสดต้มน้ำนำมาดื่มแก้พิษ มีรสขม
252	กะฮีโตโป	หญ้าไผ่ขม	<i>Setaria palmifolia</i>	ใช้รากฝนกับน้ำข้าวให้สุนัขกิน ทำให้แข็งแรงไม่เป็นโรค
253	เนาะเกรมี	หญ้าขัดใบยาว	<i>Sida acuta</i> Burm.f.	ดอกใช้ทำไม้กวาด ใบใช้ทำข้าวห่อ
254	ตะพิ	มะกอกป่า	<i>Spondias pinnata</i> (L.f.) Kurz	ใช้ผลสดรับประทาน ใช้ยอดอ่อนเป็นผักสดแกลัมกับ น้ำพริกใช้เมล็ดแกลัม ใช้เมล็ดผสมเข้ากับเครื่องยาและ ส้มป่อย เป็นยาระบาย
255	คี้เปิล	หญ้าควยงู	<i>Stachytarpheta</i> <i>jamaicensis</i> (L.) Vahl	ต้นและใบ นำมาต้ม ให้ไอน้ำระเหยมากระทบตา แก้ตา แดงได้
256	แหนะคูมี	หนอนตาย หยาก	<i>Stemona tuberosa</i> Lour.	ใช้หัวตำผสมกับต้นกลี โปรงในอ่างน้ำนิ่งที่มีปลาทำให้ปลา ตาย
257	ปะตวยตะไต้ ะ	ลำเท็ง	<i>Stenochlaena palustris</i> (Burm.f.) Bedd.	ยอดอ่อนใช้กิน

ที่	ชื่อกะหล่ำ	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ/วิธีใช้
258	กะจี้เซ	เถาใบก้นปิด	<i>Stephania japonica</i> (Thunb.) Miers var. <i>discolor</i> (Blume) Forman	ลำต้นใต้ดินฝนกับหิน หรือผ่านบาง ๆ หรือตำให้แหลก ผสมกับน้ำกินแก้ไข้ ตองเหล้ากินแก้กระษัย ใบชยกับน้ำแช่ ค้างคืนจะได้เนื้อเฉาก้วย
259	เฉาะกาวอ	ปอแดง	<i>Sterculia</i> sp.	เปลือกนอกใช้ทำเชือก
260	ชิศากาละ	ปอผ่าสาม	<i>Sterculia lanceolata</i> Cav. var. <i>lanceolata</i>	ต้น ใช้ตองเหล้ากินเหนียว แก้เลือดลมไม่ดี ซึ่งถ้าหากกิน ติดต่อกันก็จะทำให้หนังเหนียว
261	ฉะโค๊ะ	ปอขาว	<i>Sterculia pexa</i> Pierre	นำเมล็ดในมาคั่วกินได้มีรสมัน
262	ชิพูจี	ช้อย	<i>Streblus asper</i> Lour.	นำยางมาผสมน้ำแก้พิษยาเป็นยาฆ่าแมลง ผลสุกกินได้
263	กูป้อ	ช้อยใบใหญ่	<i>Streblus macrophyllus</i> Blume	ใช้ผลสุกต้มให้เดือดกินน้ำเป็นยาระบาย ถ้ากินมากจะเป็น ยาถ่าย
264	ติวะระ	ตองผ้า	<i>Sumbaviopsis albicans</i> (Blume) J.J. Sm.	ใช้ตองเหล้าผสมกับกำลังวัวเล็ง กำลังช้างสาร กำลังหนูมาน ต้มเป็นยาบำรุงกำลัง
265	คัจนะ	-	<i>Syngonium podophyllum</i> Schott.	เถาบดผสมอาหารให้หมากิน ทำให้หมากุ๊กว้าว
266	ตะเมวโร่โปะ	เสม็ดแดง	<i>Syzygium gratum</i> (Wight) S.N.Mitra var. <i>gratum</i>	เปลือกใช้ย้อมผ้าให้สีดำ
267	ตะมีปู	หัวขี้นก	<i>Syzygium ripicola</i> (Craib) Merr. & L.M.Perry	ผลสุกกินได้
268	กูป้ออี	เนละพูสีไทย	<i>Tacca chantrieri</i> Andre	ลำต้นใช้ต้มอาบ แก้ไข้ ตัวเหลือง บวม
269	โจบัก	ข้าวเม่านก	<i>Tadehagi triquetrum</i> (L.) Ohashi	ใบใช้ต้มกินน้ำแก้อาการท้องเสีย ฝักจิ้มน้ำพริกกินได้
270	คลิตูโพ	หุ้นแป	<i>Tetrastigma cruciatum</i> Craib & Gagnep.	ใบมีรสเปรี้ยว กินสดได้ และสามารถนำไปประกอบอาหาร ได้
271	กะบูจี	เถาวัลย์น้ำ	<i>Tetrastigma leucostaphyllum</i>	ต้มน้ำในเถา
272	ชะนาคีเตอ	รางจืด	<i>Thunbergia laurifolia</i> Lindl.	ใช้ใบสดหรือต้มแห้ง ต้มเอาน้ำดื่มกินเป็นยาถอนพิษ (น้ำ ต้มจะมีสีแดง)
273	หู้	หญ้าไม้กวาด	<i>Thysanolaena maxima</i> Kuntze	ทั้งต้นนำไปทำไม้กวาด ใบ ใช้ห่อข้าว
274	ชูเรมี	เถาย่านาง	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels	เถาใช้กรอหญ้าคา ใบต้มกินกับน้ำพริก
275	ต้อเตาะมือ	บอระเพ็ด	<i>Tinospora crispa</i> (L.) Miers ex Hook.f. & Thomson.	เถาใช้ตองเหล้ากินแก้ไข้
276	กะปรำ	เครื่องเห่า	<i>Toddalia asiatica</i> (L.) Lam.	ใช้เถาร่วมกับกำลังหนูมานตองเหล้าต้มน้ำบำรุงกำลัง
277	พอโพละ	ต่างหลวง	<i>Trevesia palmata</i> (Roxb. ex Lindl.) Vis.	ใช้ผลดิบนำไปต้มกินทั้งลูกและน้ำเป็นยาแก้ฝี ผลพุดอง
278	ชิครีคร้อ	-	<i>Trichosanthes pilosa</i> Lour.	ใช้เถาฝนกับหินผสมกับม้าทลายโรงที่ฝนแล้ว นำไปพอกฝี

ที่	ชื่อกะหรง	ชื่อไทย	ชื่อวิทยาศาสตร์	สรรพคุณ/วิธีใช้
279	ปรีชู่ควะ	อุตพิต	<i>Typhonium trilobatum</i> (L.) Schott	หัว นำมาตำทาแผลแมลงป่องต่อย ทำให้ไม่ปวด
280	ชิตีแคว	กาพุ่ม	<i>Uncaria cordata</i> (Lour.) Merr.	กินน้ำที่อยู่ในเถา มีรสฝาด แก้โรคบิด ผู้หญิงมีประจำเดือนกินบ่อยๆ จะทำให้เป็นหมัน
281	ชิตีแคว	เขาควายแม่หลุบ	<i>Uncaria macrophylla</i> Wall.	กินน้ำที่อยู่ในเถา มีรสฝาด แก้โรคบิด ผู้หญิงมีประจำเดือนกินบ่อยๆ จะทำให้เป็นหมัน
282	พ้อทุยที	ทางหมาจอก	<i>Uraria crinita</i> (L.) Desv. ex DC.	รากใช้ต้มแก้ปวดฟัน
283	บอเก้ทือ	ปอเส้ง ช้ครอก	<i>Urena lobata</i> L.	นำใบมาผสมกับลูกอีตีดมาต้มน้ำแก้โรคนาแดง ใช้ดอกช้แล้วนำมาทาปากแก้ปากแห้ง
284	ตะโยประ	กล้วยมูล้ง	<i>Uvaria grandiflora</i> Roxb. ex Hornem. var. <i>grandiflora</i>	ผลคล้ายกล้วยไข่กินได้
285	กระชิตละลี ช้อ	รางแดง	<i>Ventilago denticulata</i> Willd.	ใช้เถาตัดเป็นปล้องๆ ต้มน้ำอาบให้เด็ก แก้แสบ
286	กระชิตละลี ช้อ	เครือปลอก	<i>Ventilago harmandiana</i> Pierre	ใช้เถาตัดเป็นปล้องๆ ต้มน้ำอาบให้เด็ก แก้แสบ
287	ตึกเคาะ	กำแพงเจ็ดชั้น	<i>Vetris</i> sp.	ใช้เถาตองเหล้า ต้มบำรุงกำลัง
288	ปะต้อมี่	ไผ่เนา	<i>Vitex glabrata</i> R.Br.	ใช้เปลือกต้ม กินน้ำแก้ไข้
289	ปีะโต้มี่	สวอง	<i>Vitex limonifolia</i> Wall.	เปลือกลำต้น นำมาต้มน้ำดื่มแก้ไข้
290	กะโป้ระ	คุย	<i>Willughbeia edulis</i> Roxb.	กินเมล็ดในผล มีรสหวานอมเปรี้ยว ใช้เป็นกาวตักหนู นก น้ียงยาสีขาวผสมน้ำมันยางในอัตราส่วน 3:1
291	โคะโซโก้	พริกพราน	<i>Zanthoxylum limonella</i> (Dennst.) Alston	เมล็ดใช้เป็นเครื่องเทศ
292	กลีณี	ตำลึง	<i>Zehneria indica</i> (Lour.) Keraudren	ตำใบให้ละเอียด แล้วกวาดปากเด็กแก้โรคฝ้าที่ลิ้น
293	เปาะออกุ	-	<i>Zingiber peninsulare</i> I. Theilade	ดอกและหน่ออ่อนกินได้